

и отъ заточенитѣ мѣста (както напр. Киприанъ, епископъ картагенскій, Дионисій александрийскій) намирали възможность да управляватъ своитѣ паства и въ сѣщото врѣме распространявали святата вѣра въ мѣстата на своето заточение. Като видѣлъ безполезността на тѣзи мѣрка, Валерианъ заповѣдалъ да убиватъ священнослужителитѣ църковни. Въ сѣщото врѣме обърналъ своитѣ жестоки мѣрки противъ знатнитѣ жени, чиновници, които, по мнѣнието му, иматъ силно влияние надъ народа. Тѣхъ лишавали отъ имуществата, длѣжноститѣ, заточавали ги на тѣжки работи. При императоритѣ Галиена (260—268) и Аврелиана (270—275) църквата била спокойна и се приготвявала да посрѣщне послѣдното най-жестокото отъ всички гонения Диоклетианово. Диоклетианъ (284—305) билъ уменъ господаръ и въ продължение на 18 години не гонилъ християнитѣ. Като съзнавалъ трудността да управлява голѣмата империя, при постоянното нападение на нейнитѣ погранични варвари, той раздѣлилъ своята власть съ полководеца Максимиана Геркула и мѣжду двамата кесари: Галерия и Констанция Хлора. Галерий, заклѣтъ врагъ на християнитѣ, се оженилъ за дъщерята на Диоклетиана и, къмъ края на царствованието му, ималъ надъ него силно влияние. Той го подбудилъ противъ християнитѣ. Четири едикта, издадени, отъ Диоклетиана, единъ отъ другъ били по-жестоки, имали за цѣль истреблението на християнството.¹⁾ Пустнати били въ ходъ всевъзможни испитни и наказание, и не се замислювали предъ каква и да е жестокость. Назначенъ билъ даже срока за сѣществуването на християнството (язический празникъ Терминалий, 23 Февр. 303 г.). На самото разсѣмнование на тойзи день, единъ отрядъ войници окръжилъ Никомидийскій храмъ: вратитѣ биле разбити, священнитѣ книги били изгорени, драгоценноститѣ разграбени и всичкий храмъ разрушенъ до основание. Подиръ това се захванали такива ужаси, които е невъзможно да се изобразатъ. „Ако бихъ ималъ,“

¹⁾ Първий едиктъ: всичкитѣ християнски богослужебни събрания се запрѣщаватъ; християнскитѣ храмове да се разрушатъ; списецитѣ отъ св. писание да се събиратъ и изгарятъ (особенность на гонението); всички, които държатъ християнската вѣра се лишаватъ отъ своето достойнство и граждански права; на християни роби се зима на всѣгда надѣждата за освобождение; на сѣда надъ християнитѣ се позволяватъ разни мѣчения и не се зима въ внимание отъ тѣхна страна никакви оплаквания. 2-ий едиктъ: всички предстоятели и въобще духовни лица да затварятъ въ тъмница, като политически пристѣпници. 3-ий едиктъ: отъ всичкитѣ затворени въ тъмница християни да се иска да принесѣтъ жъртва на идолитѣ; който внесе, тогава да освободятъ отъ затвора, а който остане непреклоненъ, тогава да мѣчатъ съ жестоки мѣчения; съ четвъртий едиктъ всичкитѣ християни биле осѣдени на страшни мѣчения, съ цѣль да се принудатъ да се отрѣчатъ отъ християнството.